

Vlindernet: van hobby naar professionele site

Tekst: Mathilde
Groenendijk
De Vlinderstichting
en Willem N. Ellis
WVF

In onze jubileumuitgave '25 jaar op de bres voor vlinders en libellen' heeft u in het kort iets kunnen lezen over de vernieuwde website Vlindernet (www.vlindernet.nl), die tijdens de Landelijke Vlinderdag op 8 maart 2008 de lucht in gegaan is. In dit artikel willen we iets dieper ingaan op de achtergrond en de inhoud van het nieuwe Vlindernet.

Kennis over nachtvlinders

Rond het jaar 1920 verscheen het boek 'Onze Vlinders' van Ter Haar (Ter Haar, 1904) met informatie over de Nederlandse dag- en nachtvlinders, geïllustreerd met tekeningen. Daarna bleef het vele decennia stil rond de nachtvlinders. De mensen die 'aan nachtvlinders deden' moesten het doen met buitenlandse boeken, want er was geen recente en op de Nederlandse situatie toegespitste informatie voorhanden. Dit was eind jaren negentig voor de leden van de nachtvlinderwerkgroep van De Vlinderstichting de aanleiding om eens na te gaan denken over het verzamelen en ontsluiten van Nederlandse kennis over nachtvlinders via internet.

VlinderNET

Na veel wikken en wegen werd besloten tot het maken van de website VlinderNET, met daarop Nederlandse informatie over nachtvlinders, verzameld uit verschillende bronnen. In het jaar 2002 werd de website gelanceerd en vanaf het begin werd de website veel bezocht. De tekstpagina's werden regelmatig bijgewerkt met nieuwe kennis. Bezoekers van VlinderNET konden de teksten uit-

printen en als Nederlandse tekst gebruiken bij de platen uit het Engelse determinatieboek van Skinner (Skinner 1998); hier werd veelvuldig gebruik van gemaakt.

Ontwikkelingen

Intussen werd gewerkt aan een Nederlandse naamgeving voor alle in Nederland voorkomende macronachtvlinders, wat de nachtvlinders nog meer toegankelijk maakte voor een steeds breder publiek. Aan de bezoekers van Vlindernet werd gevraagd om foto's aan te leveren, niet alleen van de vlinders, maar ook van de rupsen. Door dit alles kreeg VlinderNET steeds meer waarde voor het op naam brengen van nachtvlinders. In de loop van de tijd werden ook de dagvlinders toegevoegd aan de website en werden de soortpagina's uitgebreid met een verspreidingskaartje en een vliegtijdjddiagram.

Wim Koopman

Mendicabeer (Diaphora mendica), gefotografeerd in

Boschoord (Drenthe) op 26 mei 2008.

Vlindernet.nl

At our National Butterfly Day in March this year, we launched a new version of the "butterfly net" website www.vlindernet.nl. This is the information site for all butterflies and macro moths that occur in the Netherlands. It has been set up and is edited by Dutch Butterfly Conservation and the Working Group for Lepidoptera Faunistics (Werkgroep Vlinderfaunistiek - WVF), a group that operates under the auspices of the European Invertebrate Survey. The most important part of the site is devoted to pages for individual species where information can be found on external characteristics, species similar in appearance (look-alikes), biology, ecology and distribution, illustrated with a distribution map and flight period chart. In the photo album, there are photos of all life stages of each species, together with those of its habitat and the larval foodplant.

As well as information on particular species, there is a lot of general information on butterflies and caterpillars. Furthermore, the two search systems give the site users the chance to identify a butterfly or caterpillar for themselves.

Een nieuw jasje

Door alle uitbreidingen en vernieuwingen begon VlinderNET op een gegeven moment uit zijn jasje te groeien. Er kwam steeds meer kennis en er kwamen betere technische mogelijkheden en steeds meer databasetoepassingen voor internet beschikbaar. Al met al reden om te gaan nadenken over VlinderNET in een nieuw jasje. De Vlinderstichting en de Werkgroep Vlinderfaunistiek, waar inmiddels veel contact mee was, hebben zich samen ingezet voor een nieuw concept met veel meer mogelijkheden dan er tot dan toe waren.

Een nieuw Vlindernet

Een begin van de vernieuwing was het overzetten van de teksten uit de in 2006 verschenen veldgids Nachtvlinders (Waring *et al.* 2006) naar de soortteksten op Vlindernet. De soortteksten van de dagvlinders zijn vooral gebaseerd

Soortpagina van de grote beer (*Arctia caja*).

op de Veldgids Dagvlinders (Wynhoff *et al.* 1999) en De dagvlinders van Nederland: verspreiding en bescherming (Bos *et al.* 2007). Maar er waren veel meer ideeën en daarvoor was het nodig om het bouwen van een nieuw Vlindernet over te laten aan een professionele website-bouwer: Argiope Webdesign (www.argiope.nl). Het jaar 2007 hebben we gebruikt om de website te laten bouwen en om Vlindernet te vullen met allerlei nieuwe informatie. Tijdens de Landelijke Vlinderdag op 8 maart 2008 werd het nieuwe Vlindernet gepresenteerd.

Soortpagina's

Het grootste en belangrijkste deel van Vlindernet wordt gevormd door de soortpagina's. Alle Nederlandse dagvlinders en macronachtvlinders hebben een eigen pagina met informatie over uiterlijke kenmerken, biologie, ecologie en verspreiding. Daarbij worden foto's van de vlinder en de rups getoond, en ook een verspreidingskaartje en een vliegtijdsgedrag. Elke soort heeft een hoofdpagina en enkele pagina's met verdiepende informatie. In het fotoalbum van elke soort vindt u, voor zover beschikbaar, foto's van de vlinder, de rups, de pop en het ei. Ook zijn we bezig om foto's van de waardplanten en het habitat van alle soorten toe te voegen.

Vanaf de homepagina kunt u op de soortpagina's komen via een zoekveld waarin u (een deel van) de naam van de soort invult. Ook kunt u daarvoor de alfabetische lijst met Nederlandse of wetenschappelijke namen of de systematische namenlijst gebruiken. Behalve soortpagina's staan er op Vlindernet ook familiepagina's, die u op dezelfde manier kunt bereiken.

Op elkaar lijkende soorten

Een van de doelen van Vlindernet is om het voor iedereen mogelijk te maken om vlinders en rupsen op naam te brengen. Sommige soorten hebben zo'n karakteristiek uiterlijk dat de determinatie geen problemen oplevert. Maar er zijn ook vlinders waarbij het determineren veel moeilijker is, omdat er verschillende soorten zijn die zeer

veel op elkaar lijken. Om ook het op naam brengen van dergelijke soorten mogelijk te maken, zijn we bezig om op Vlindernet speciale pagina's te maken, waarop 'gelijkende soorten' met elkaar worden vergeleken door middel van illustraties en een opsomming van de verschillen. Vanuit de soortpagina's kunt u naar deze verdiepende pagina's doorklikken.

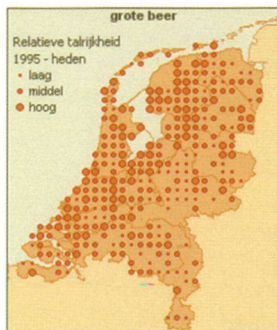
Zoeksystemen

Bij De Vlinderstichting en de Werkgroep Vlinderfaunistiek komen dagelijks vragen binnen van waarnemers die een vlinder of rups hebben gezien, maar geen idee hebben om welke soort het gaat. Daarom is het nieuwe Vlindernet uitgebreid met een rupsenzoekstelsel en een vlinderzoekstelsel. Deze zoeksystemen zijn vooral bedoeld als hulpmiddel voor mensen die nog niet zo bedreven zijn in het determineren van rupsen en vlinders. Aan de hand van een stappenplan met verschillende vragen kunt u proberen zelf te achterhalen welke rups of vlinder u gezien heeft. Op basis van de vindplaats, de vinddatum en een lijst met vragen over uiterlijke kenmerken wordt door het stelsel aangegeven welke rups of vlinder u waarschijnlijk heeft gezien. Vaak zullen er meerdere mogelijkheden zijn, die in volgorde van waarschijnlijkheid getoond worden. Met behulp van de getoonde foto's en de soortpagina's waarnaar u kunt doorklikken, kunt u uiteindelijk zelf bekijken welke soort u waarschijnlijk gezien heeft.

Het rupsenzoekstelsel.

Zowel het vlinderzoekstelsel als het rupsenzoekstelsel bevindt zich in een pioniersfase. Niet alle soorten zijn in het stelsel opgenomen en bovendien zal het door variatie en andere factoren soms niet lukken om de soort op naam te brengen, maar we streven ernaar dat het in negen van de tien gevallen wel lukt. Graag ontvangen we van u dan ook reacties met uw ervaringen bij het opzoeken van vlinders en rupsen met behulp van deze systemen. Uw reacties stellen ons in staat om eventuele verbeteringen aan te brengen en de zoeksystemen nog gebruiksvriendelijker te maken.

De talrijkheid van de grote beer in drie periodes: tot 1980, 1981-1994 en 1995 - heden.

Nederlandse nachtvlinders: zeldzaam, gewoon, voor- of achteruitgaand?

Een 'stip' op het verspreidingskaartje van een soort kan het gevolg zijn van één waarneming, maar ook van heel veel waarnemin-

gen. Daardoor geeft zo'n kaartje geen werkelijk goed beeld van de talrijkheid van een soort. Om die reden zijn op het nieuwe Vlindernet bij de nachtvlinders ook drie kaartjes opgenomen waarin de grootte van de stippen een beeld geeft van de talrijkheid in drie opeenvolgende perioden. U vindt deze kaartjes op de verdiepende pagina 'Meer over deze vlinder: verspreiding en zeldzaamheid'. Op de pagina 'Meer over deze vlinder: bescherming en beheer' vindt u

bovendien een staafdiagram met de talrijkheid van de soort in alle jaren van 1980 tot heden. Met de kaartjes en het diagram kan nu een goed beeld worden verkregen van de talrijkheid van een soort en vooral ook van de mate waarin die veranderde: van gewoon naar zeldzaam of juist omgekeerd. Voor het eerst kunnen we nu ook uitspraken doen over voor- en achteruitgang, en de mate van bedreiging van de Nederlandse nachtvlinders.

Algemene informatie

Ook nieuw ten opzichte van het 'oude VlinderNET' is de toevoeging van algemene pagina's met artikelen over allerlei onderwerpen die te maken hebben met vlinders en rupsen. U kunt bijvoorbeeld informatie vinden over 'Waar en hoe vind je nachtvlinders?', 'Gelijkende soorten en dubbelsoorten', 'Familiekenmerken rupsen', 'Verwarring van rupsen met larven van andere insecten', 'Doodsoorzaken', 'Wat is zeldzaamheid?', 'Wettelijke bescherming nachtvlinders', 'Naamlijst Nederlandse Lepidoptera', 'De geschiedenis van het Nederlandse (macro)vlinderonderzoek' en 'Leven in het oor van een mot: de mot-oormijt'. Ook is in het algemene gedeelte van Vlindernet een verklarende woordenlijst, een lijst met wetenschappelijke namen van waard- en nectarplanten en een literatuurlijst opgenomen.

In de bovenste menubalk van Vlindernet vindt u bovendien een link naar andere interessante websites en een pagina met nieuwsberichten.

Foto's

De foto's bij de soortpagina's zijn gemaakt door een steeds groter wordende groep van fotografen, die hun beeldmateriaal belangeloos beschikbaar stellen voor Vlindernet. Heeft u ook foto's van vlinders en rupsen die geschikt zijn voor Vlindernet, dan kunt u die via het daarvoor bestemde fotoformulier aan ons toezenden. Belangrijk daarbij is dat de vlinder of de rups op de foto al op naam gebracht is en dat de foto van goede kwaliteit is. In de rechterkolom van het fotoformulier vindt u enke-

le punten waarop bij het beoordelen van de foto wordt gelet. Alle binnenkomende foto's worden door een aantal deskundigen beoordeeld op determinatie en kwaliteit. Belangrijk is vooral dat de soort op de foto als zodanig te herkennen is en dat de achtergrond niet kunstmatig is (dus geen foto's van vlinders in potjes of op vingers). Het fotograferen van rupsen kunt u het beste doen op de plant waarop u de rups hebt gevonden. Het is niet de bedoeling om via het fotoformulier foto's op te sturen met vlinders of rupsen waarvan u de naam nog niet weet. In dat geval kunt u de foto via een email sturen naar vragen@vlinderstichting.nl.

Gebruik van informatie van Vlindernet

De informatie en de verspreidingskaartjes die op Vlindernet getoond worden, mogen door iedereen vrij gebruikt worden. Wel stellen we het zeer op prijs als u Vlindernet als bron noemt. Dat kan op de volgende manier: De Vlinderstichting & Werkgroep Vlinderfaunistiek, 2008. Vlindernet, versie 2 – <http://www.vlindernet.nl/>. Vermeld daarbij ook de datum waarop u de informatie van de website hebt overgenomen.

Microvlinders

Op Vlindernet wordt aandacht besteed aan de dagvlinders en de macronachtvlinders. Daarnaast komen in Nederland nog ruim 1400 soorten microvlinders voor. Sinds twee maanden is er ook een website met informatie over deze kleinste vlinders: www.microlepidoptera.nl (zie de aankondiging elders in dit tijdschrift). Deze website vormt een prachtige aanvulling op Vlindernet; op beide samen worden nu de ongeveer 2.400 soorten vlinders die in Nederland voorkomen, beschreven op het internet.

Literatuur

- Haar, D. ter (1904) Onze vlinders. / Vert. van: Berge's Schmetterlingbuch. - 8e dr. - Thieme, Zutphen
- Skinner, B. (1998) The colour identification guide to moths of the British Isles. Viking, London
- Waring, P.; Townsend, M. (tekst); Lewington, R. (ill.); Groenendijk, M.; Meulen, J. van der (vertaling en bewerking); Groenendijk, D. (eindredactie) (2006) Nachtvlinders: veldgids met alle in Nederland en België voorkomende soorten. Tirion, Baarn
- Wynhoff, I.; van Swaay, C.; van der Made, J. (1999) Veldgids Dagvlinders. KNNV Uitgeverij, Utrecht en De Vlinderstichting, Wageningen
- Bos, F.; Bosveld, M.; Groenendijk, D.; van Swaay, C.; Wynhoff, I. (2006) De dagvlinders van Nederland: verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden